

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta**

**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelman edellyttämällä tavalla. Opintorahat sidotaan esityksen mukaan kansaneläkeindeksiin ja opintorahan huoltajakorotukseen ehdotetaan 25 euron tasokorotusta. Esityksessä ehdotetaan lisäksi ulkomaisten korkeakoulujen lukuvuosikäsitteen ja tutkintokäytäntöjen huomiointia opintolainahyvityksen ehdoissa sekä opintorahan ja asumislisän vapaaehtoista palauttamista koskevan säätelyn muuttamista verotuksen toimeenpanon aikataulun muutoksen vuoksi. Lisäksi luovuttaisiin mahdollisuudesta säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

---

**SISÄLLYS**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
Opintorahan määrä.....	3
Asumislisän määrä.....	3
Opintolainahyvityksen ehdot.....	4
Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoinen palauttaminen.....	5
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	6
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	6
3.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset.....	6
3.2 Vaikutukset opiskelijan asemaan ja talouteen.....	7
3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	9
3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	9
4 ASIAN VALMISTELU.....	9
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	10
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	10
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	12
3 VOIMAANTULO.....	13
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	13
LAKIEHDOTUS.....	14
Laki opintotukilain muuttamisesta.....	14
LIITE.....	17
RINNAKKAISTEKSTI.....	17
Laki opintotukilain muuttamisesta.....	17

## YLEISPERUSTELUT

### 1 Nykytila

#### Opintorahan määrä

Opintotukilain 11 §:ssä säädetään opintorahan määrästä. Opintorahan perusmäärä riippuu opiskelijan iästä, asumismuodosta ja perhesuhteista. Syyslukukauden 2017 alusta lukien opintorahan perusmäärä on ollut itsenäisesti asuvalla täysi-ikäisellä opiskelijalla enintään 250,28 euroa kuukaudessa. Opintorahaa saavalla alle 18-vuotiaan lapsen huoltajalla on oikeus opintorahan huoltajakorotukseen (75 €/kk), jolloin opintoraha on 325,28 euroa kuukaudessa. Vanhempansa luona asuvan opiskelijan opintoraha on 38,66 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 81,39 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta. Muualla kuin vanhempansa luona asuvalla opiskelijalla se on 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias. Vanhemman luona asuvan opiskelijan opintorahaa voidaan korottaa vanhempien pienituloisuuden perusteella sekä toisella asteella että korkea-asteella. Toisella asteella vanhempien tulot voivat pienentää alle 20-vuotiaan vanhempien luona asuvan opintorahaa. Syyslukukauden 2019 alusta lukien vanhempien tulot eivät enää vaikuta vähentävästi muualla kuin vanhemman luona asuvalle alle 18-vuotialle maksettavan opintorahan perusmäärään (101, 74 €/kk) tai asumislisän määrään.

Opintorahat sidottiin 1.8.2014 indeksiin, josta luovuttiin valtiontaloudellista syistä 1.8.2016. Opintorahan määrät yhtenäistettiin osana opintotuki uudistusta korkea-asteella toisen asteen opintorahojen kanssa 1 päivänä elokuuta 2017, eikä niitä ole tarkistettu sen jälkeen elinkustannusten kehityksen perusteella. Ilman indeksisidonnaisuutta tuen ostovoima heikkenee eikä sen määrä vastaa enää lainsäädäntöhetkellä tarkoitettua tasoa. Elinkustannusten kehityksen huomioon ottaminen parantaisi osaltaan tukea saavien opiskelijoiden mahdollisuuksia keskittyä opiskeluun opintotuen turvin. Indeksisidonnaisuus ei kuitenkaan ota huomioon elintason yleistä nousua. Opintotuen tulisi olla riittävä turvaamaan päätoimisen opiskelualan toimeentulo.

Lasta huoltavien opiskelijoiden toimeentulon parantamiseksi otettiin 1 päivänä tammikuuta 2018 käyttöön opintorahaan 75 euron huoltajakorotus, jota voivat saada opintorahaa saavat alakäisen lapsen huoltajat. Opiskelu voi olla taloudellisesti haasteellista erityisesti, kun molemmat vanhemmat opiskelevat tai opiskeleva vanhempi on yksinhuoltaja. Nykyistä korkeampi huoltajakorotus mahdollistaisi lasta huoltavalle opiskelijalle käyttövaroja opiskelun ja lapsen huollon ja hoidon yhdistämiseksi.

#### Asumislisän määrä

Asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa. Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa. Asumislisään ei myöskään ole oikeutettu opiskelija, joka asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa tai saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Opintotukilain 14 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen. Opintotuesta annetun valtioneuvoston asetuksen (869/2017) 6 §:n 1 momentin mukaan asumislisä on Bulgariassa, Romaniassa ja Sloveniassa 58,87 euroa kuukaudessa, Latviassa, Liettuaassa, Puolassa, Tshekissä, Ukrainassa, Valko-Venäjällä, Venäjällä ja Virossa 75,68 euroa kuukaudessa sekä Slovakiassa ja Unkarissa 109,32 euroa kuukaudessa. Asetuksen 6 §:n 2 momentin mukaan asumislisänä maksetaan vuokran määrä, kuitenkin enintään opintotukilain 14 §:ssä säädetty ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä, jos opiskelija esittää selvityksen siitä, että häneltä perittävä kuukausivuokra on 1 momentissa säädettyä euromäärää korkeampi.

Ulkomailla asumisen kustannusmuutosten huomioimiseksi on olemassa maakohtaisia indeksejä, mutta maakohtaisten indeksien käyttö monimutkaistaisi järjestelmää tarpeettomasti. Opintojen asuntoloissa asuvien asumislisään indeksisidonnaisuus ei sovellu, koska asumisen kustannuksia ei asuntoloissa tarkisteta indeksin mukaan. Asumislisän tasoon voidaan kuitenkin tehdä määrärajojen tarpeelliseksi arvioituja euromääräisiä tasokorotuksia.

Kelan mukaan vuokratasossa on maiden välillä vähän eroja. Ulkomaille myönnettävä asumislisä on pääsääntöisesti kiinteä. Mutta esimerkiksi Asian maissa asuvilla ei ole omaa asumislisää, vaikka siellä vuokrataso voi olla alhaisempi kuin Euroopassa. Kyseisiä asumislisän määriä tulisi tarkistaa säännöllisesti tai niin kutsutun alhaisen vuokratason maita koskevasta säätelystä voitaisiin myös luopua, jolloin järjestelmä yksinkertaistuisi, mutta takaisi kaikille ulkomailla opiskeleville saman tasoisen tuen.

Alhaisen vuokratason maissa on keväällä 2019 opiskellut 1 550 asumislisää saavaa opiskelijaa. Asetuksen mukaista vakiomääräistä asumislisää on maksettu alle 200 opiskelijalle. 1 290 (95 %) on saanut opintotukilain 14 §:n mukaisen 210 euroa kuukaudessa ja 70 (5 %) osoittamansa vuokran suuruisen asumislisän.

#### Opintolainahyvityksen ehdot

Opintotukilain 15 c §:n mukaan opintolainansaajalla on oikeus opintolainahyvitykseen, jos alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkinnon säädetyn tavoitteellisen suorittamisajan enintään yhdellä lukukaudella sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkintojen yhteenlasketun säädetyn tavoitteellisen suorittamisajan enintään yhdellä lukuvuodella, ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkinnon säädetyn tavoitteellisen suorittamisajan enintään yhdellä lukuvuodella, tai ammattikorkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkinnon säädetyn laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukukaudella.

Edellä kuvattu opintolainahyvitykseen oikeuttava tutkinnon suorittamisaikavaatimus koskee myös ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettua tutkintoa. Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ottanut vastaan opiskelupaikan korkeakoulussa, opintotukilain 15 b §:ssä tarkoitetun tutkinnon suorittamislukukauden loppuun. Opintotukilain 3 §:n mukaan lukukaudella tarkoitetaan syyslukukautta ja

kevätlukukautta, jolloin syyslukukausi alkaa 1 päivänä elokuuta ja päättyy 31 päivänä joulukuuta ja kevätlukukausi alkaa 1 päivänä tammikuuta ja päättyy 31 päivänä heinäkuuta. Lukukauden määritelmä perustuu Suomessa käytössä olevaan lukukausikäsitteeseen.

Tutkinnonsuorittamisajan vaatimuksessa on kaavamaisista joustoa, jonka tarkoitus on ottaa huomioon muun muassa tutkinnon loppuun saattamisesta aiheutuvaa viivettä. Jousto on osoitautunut niukaksi tietyissä tilanteissa erityisesti ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittaneiden kannalta. Eräissä maissa tutkinnon saaminen voi tapahtua kaavamaisesti vasta lukuvuoden loppuksi tai lukukaudet eivät määräydy samalla tavalla kuin Suomessa. Esimerkiksi Ruotsissa syyslukukausi ei pääty joulukuun loppuun, vaan vasta tammikuussa ja tutkintotodistus myönnetään lukuvuoden tai lukukauden päätteeksi. Saksassa yliopistoissa talvilukukausi kestää lokakuusta maaliskuuhun ja kesälukukausi huhtikuusta syyskuulle ja ammattikorkeakouluissa talvilukukausi on syyskuusta maaliskuuhun ja kevätlukukausi maaliskuusta elokuuhun. Jos tutkintoa ei ole ollut mahdollista suorittaa ulkomailla tutkinnon tavoiteajassa, niin myöskään nykyinen jousto ei kaavamaisuuden vuoksi välttämättä mahdollista suoritusajavaatimuksen saavuttamista. Nykyinen sääntely koetaan kohtuuttomaksi, koska ulkomailla tutkinnon suorittanut opintovelallinen voi jäädä hyvityksen ulkopuolelle, vaikka olisi opiskellut yhtä nopeasti kuin kollegansa Suomessa. Hyvityksen määrä voi olla useita tuhansia euroja ja ulkomailla tutkinnon suorittaneiden lainamäärät ovat yleensä suuremmat kuin Suomessa tutkinnon suorittaneilla.

Opintotukilain 15 d §:ssä säädetään olosuhteista, joiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella. Olosuhteet, joita voidaan ottaa huomioon ovat asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukainen palvelus, sairaus tai lapsen hoitaminen. Käytännössä tarkastellaan kahden jälkimmäisen olosuhteen aikana myönnettäviä etuuksia. Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittaneiden edellytyksiä saada hyvitys voitaisiin joustavoittaa huomioimalla tilanteet, joissa tutkinnon suorittamisen viivästyminen johtuu ulkomaisessa korkeakoulussa suoritetun tutkinnon myöntämismenettelystä ja poikkeavasta lukukauden määritelmästä.

#### Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoinen palauttaminen

Opintotukilain mukaan opiskelijan tulee huolehtia siitä, että vuositulo ei ylitä vapaata tuloa. Opiskelija voi säädellä vapaata tuloaan hakemalla opintotukea vain osalle opiskelukuukausista, peruuttamalla jo myönnetyn opintotuen halutuilta kuukausilta tai palauttamalla jo maksettujen tukikuukausien opintorahan ja asumislisän. Opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden toukokuun loppuun mennessä. Aikataulu on mahdollistanut sen, että tuen palautukset voidaan ottaa huomioon tukivuoden verotuksessa. Jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden toukokuun loppuun mennessä, tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi.

Tuloverolain (1535/1992) 112 a §:n 1 momentissa säädetään edellytyksistä huomioida verotuksessa verovelvollisen takaisinmaksamia etuuksia. Jos verovelvollinen maksaa takaisin esimerkiksi aikaisempaan vuonna aiheutta saamaansa opintorahaa niin myöhään, että suoritusta ei voida ottaa huomioon etuudensaajan alkuperäisen suorituksen maksuvuoden verotuksessa, takaisin maksettu määrä vähennetään takaisinmaksuvuoden verotuksen oikaisuna samalla tavoin kuin puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset. Vähennys

tehdään muiden vähennysten jälkeen ennen perusvähennystä. Verohallinto määrää, mihin alkuperäisen suorituksen maksuvuotta seuraavan vuoden kalenteripäivään mennessä takaisinmaksu on tehtävä, jotta maksu voidaan ottaa huomioon etuudensaajan alkuperäisen suorituksen maksuvuoden verotuksessa. Edellä mainittua säätelyä kalenteripäivästä sovelletaan vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa eli vuonna 2021. Verottaja on lisäksi ilmoittanut soveltavansa uutta aikataulua jo vuodelta 2019 toimitettavassa verotuksessa eli keväällä 2020. Verohallinto on päättänyt aikaistaa määräaika toukokuun lopusta huhtikuun loppuun. Lisäksi Verohallinto on myös ilmoittanut, että se voi vuosittain muuttaa aikataulua. Nykyinen opintotuen vapaaehtoisen palautuksen aikataulu perustuu siihen, että palautus voidaan huomioida tuen maksamisvuoden verotuksessa. Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoista palauttamista koskevaa määräaika koskevaa säätelyä tulisi muuttaa ja siirtää palauttamisen määräaika laista asetuksen tasolle. Mahdolliset aikataulumuutokset olisivat säädettävissä helpommin asetuksen muutoksella.

## **2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset**

Opintotuen ostovoimaa turvaamiseksi ehdotetaan opintorahan määrät sidottavaksi kansaneläkeindeksiin (KEL-indeksi) 1 päivänä elokuuta 2020, jolloin opintorahat nousisivat noin yhden prosentin. Indeksitarkistukset tehtäisiin vuosittain syyslukukauden alusta myönnettäviin opintorahoihin. Korotus tehtäisiin kaikkiin opintorahan määriin, opintorahan huoltajakorotukseen sekä oppimateriaalilisään.

Lasta huoltavien opiskelijoiden toimeentulon parantamiseksi ehdotetaan korotettavaksi opintorahan huoltajakorotusta 25 eurolla kuukaudessa. Opintoraha olisi tällöin lasta huoltavalla vuoden 2020 alusta lukien yhteensä 350,28 euroa kuukaudessa.

Asumislisän määrän säätämisestä alhaisen vuokratason maissa ehdotetaan luovuttavaksi, jotta ulkomailla opiskelevien tuki määräytyisi nykyistä yhdenvertaisemmin.

Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittaneen edellytyksiä saada opintolainahyvitys joustavoitettaisiin. Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun tutkintotodistuksen myöntökäytäntö ja 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä.

Verotuksen toimeenpanon aikataulumuutosten huomioimiseksi opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana valtioneuvoston asetuksella säädettyyn määräaikaan mennessä. Opintotuesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa on tarkoitus säätää, että opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden huhtikuun loppuun mennessä. Määräaika mahdollistasi sen, että tuen palautukset voidaan huomioida sen vuoden verotuksessa, jona tuet on saatu.

## **3 Esityksen vaikutukset**

### **3.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset**

Opintorahan sitominen KEL-indeksiin lisäisi opintorahamenoja nykytasoon verrattuna vuonna 2020 noin 2 milj. euroa, vuonna 2021 noin 8 milj. euroa, vuonna 2022 noin 16 milj. euroa ja vuonna 2023 noin 24 milj. euroa. Huoltajakorotuksen korottaminen lisäisi opintorahamenoja

## HE 33/2019 vp

vuositasolla noin 3 milj. euroa. Määräraha-arvio perustuu siihen, että keskimäärin huoltajakorotusta maksettaisiin lukuvuodessa säännöllisesti noin 14 000 opiskelijalle. Vuositasolla huoltajakorotuksen saajia on yhteensä noin 22 000.

Muilla ehdotetuilla muutoksilla ei ole merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Opintolainahyvityksen joustavoittamisesta aiheutusi vähäisiä lisämenoja, jotka jäävät vuositasolla alle 100 000 euron.

Niillä opiskelijoilla, joille on maksettu muuta kuin opintotukilain 14 §:n mukaisen 210 euroa kuukaudessa, keskimääräinen asumislisän määrä on ollut 137 euroa kuukaudessa ja asumislisän saajia on ollut 265. Alhaisen vuokratason maiden alhaisemmasta asumislisästä luopuminen lisäisi täten asumislisämenoja vuositasolla noin 120 000 euroa (73 e/kk x 6 kk). Lisätarve on vähäinen ja voidaan kattaa asumislisään varatusta määrärahasta.

### 3.2 Vaikutukset opiskelijan asemaan ja talouteen

Opintorahan sitominen KEL-indeksiin korottaa opintorahoja 1.8.2020 lukien noin prosentin. Opintorahan määrä nousisi lasta huoltavalla opiskelijalla 325,28 eurosta noin 353,75 euroon kuukaudessa (9 %). Huoltajakorotuksen tasokorotus lisäisi opiskelijan käyttövaroja ja parantaisi edellytyksiä opiskelun ja lapsen huoltajuuden yhdistämiseen. Myös oppimateriaalilisää korotettaisiin, jolloin sen määrä nousisi 46,80 eurosta arviolta 47,26 euroon kuukaudessa.

Opintorahan perusmäärät 1.8.2019 ja arvio perusmääristä 1.8.2020 lukien (€/kk):

	1.8.2019	1.8.2020*
Alle 18-vuotiasta lasta huoltavat	325,28	353,75
Avoliitossa	250,28	252,76
18 vuotta täyttänyt itsenäisesti asuva	250,28	252,76
Alle 18 vuotta, asuu itsenäisesti	101,74	102,75
20 vuotta täyttänyt, asuu vanhemman luona	81,39	82,20
Alle 20 vuotta, asuu vanhemman luona	38,66	39,04

## HE 33/2019 vp

Arvio opintorahojen perusmääristä ja vanhempien pienituloisuuden perusteella tehtävistä korotuksista 1.8.2020\* lukien (€/kk):

	Opintorahan perusmäärä (€/kk)	Korotus (max. €/kk)	Korotettu opintoraha enintään €/kk	Kuinka vanhempien tulot vaikuttavat?
Vanhempansa luona asuva alle 20-vuotias	39,04	59,59	98,63	Opintorahan perusmäärää voidaan korottaa tai pienentää vanhempien tulojen perusteella. Vanhemman tulot vaikuttavat vähentävästi vain toisella asteella.
Vanhempansa luona asuva 20-vuotta täyttänyt	82,20	102,75	184,95	Opintorahan perusmäärää voidaan korottaa vanhempien tulojen perusteella.
Itsenäisesti asuva alle 18-vuotias	102,75	102,75	205,50	Opintorahan perusmäärää voidaan korottaa vanhempien tulojen perusteella.

\*KEL-indeksin mukaiset euromäärät ovat arvioita 1.8.2020 lukien, lopulliset pisteluvut vahvistetaan lokakuussa 2019.

Alhaisen vuokratason maita koskevasta erillisestä säätelystä luopuminen korottaa vajaan 300 opiskelijan asumislisää keskimäärin 73 euroa kuukaudessa. Asumislisän määrä olisi kaikilla ulkomailla opiskelevilla opiskelijoilla sama eli 210 euroa kuukaudessa 1. päivästä tammikuuta 2020.

Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palautuksen määräaika tulee aikaistumaan kuukaudella. Palauttamismahdollisuus turvaa edelleen opiskelijalle tuloseurannan joustavuutta ja tutkijan riittävyttä, sillä vapaaehtoisesti palautetut tukikuukaudet palautuvat uudelleen käytettäväksi.

Opintolainaehtojen joustavoittaminen koskee vuosittain arviolta muutamaa kymmentä ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanutta opintovelallista. Opintolainahyvityksen määrä on 40 prosenttia siitä osasta hyvitykseen oikeuttavaa opintolainaa, joka ylittää 2 500 euroa. Opintolainahyvitykseen oikeuttavalla opintolainalla tarkoitetaan opintotukilain 15 b §:ssä tarkoitettujen korkeakouluopintojen ensimmäistä aloituspäivää edeltävän lukukauden lopun ja hyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamispäivää seuraavan lukukauden alun välisenä aikana kertynyttä opintolainaa ilman lainaan pääomitettuja korkoja. Maaliskuussa 2019 keskimääräinen hyvitys oli noin 5 000 euroa. Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö. Ehdotettu jousto turvaisi ulkomailla tutkinnon suorittaville nykyistä yhdenvertaisemmat edellytykset opintolainahyvitykseen.



### 3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetut muutokset edellyttäisivät lisätyötä muutosten toimeenpanon suunnittelu- ja käyttöönottovaiheessa. Lakimuutokset edellyttäisivät muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmiin, ohjeisiin, lomakkeisiin, asiakastiedotukseen ja verkkopalveluihin sekä vapaaehtoisen palautuksen määräajan lyhentämisen osalta myös Kansaneläkelaitoksen ja Verohallinnon välisiin tietojärjestelmiin ja menettelytapoihin. Erittäin tärkeää on huolehtia siitä, että opiskelija saa riittävän ajoissa tiedon opintotuen vapaaehtoisen palautuksen määräajan muutoksesta.

### 3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kun opintoraha ja sen eri osat sidottaisiin indeksiin, säilyttäisi opintoraha reaaliarvonsa ja varmistaisi osaltaan opiskelijan elintason säilymisen samalla tasolla. Huoltajakorotuksen tasokorotus parantaisi puolestaan lasta huoltavien opiskelijoiden opintotuen tasoa edistäen samalla opiskelijalapsiperheiden hyvinvointia. Ulkomailla opiskeleville myönnettävän asumislisän määrän yhtenäistymisen turvaisi nykyistä yhdenvertaisemmat edellytykset opiskeluun ulkomailla. Opintolainahyvityksen ehtojen joustavoittamisen tarkoituksena on turvata ulkomailla tutkinnon suorittaneille opintovelallisille yhdenvertaiset edellytykset hyvitykseen.

## 4 Asian valmistelu

Hallitusohjelman mukaan on opintorahan indeksisidonnaisuuteen varattu 25 milj. euroa ja huoltajakorotuksen korottamiseen 3 milj. euroa. Opintoraha sidotaan hallitusohjelman mukaan indeksiin vuonna 2020 puolikkaana ja sen jälkeen täysimääräisesti. Kirjauksen on jatkovalmistelussa tulkittu tarkoittavan indeksin kustannusvaikutuksia, joten ensimmäinen tarkistus tehdään 1.8.2020. Esitys on valmisteltu yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi opintotukilain muuttamisesta lähetettiin oikeusministeriöön, sosiaali- ja terveysministeriöön, työ- ja elinkeinoministeriöön, valtiovarainministeriöön, Kansaneläkelaitokselle, Verohallinnolle, opetushallitukselle, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry:lle, Suomen Lukiolaisten Liitto ry:lle, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry:lle, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry:lle, Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry:lle.

Lausunnon antoi yhteensä 10 tahoja. Kaikki lausunnon antaneet tahot kannattivat ehdotettuja muutoksia. Valmistelun yhteydessä arvioitiin myös asumislisän sitomista indeksiin. Ulkomailla opiskelevien ja asuntolassa asuvien asumislisään indeksisidonnaisuus soveltuu huonosti. Sen sijaan niihin voitaisiin tehdä tarvittaessa tasokorotuksia. Niin kutsutusta halvan vuokratason maiden asumislisästä ehdotetaan luovuttavaksi, mikä yksinkertaistaa järjestelmää ja takaa samanatasoisen opintotuen kaikille ulkomailla opiskeleville. Lausunnon olleessa hallituksen esityksen versiossa mukana ollut lukio-opintojen päätoimisuuden määritelmää koskeva teknisluonteinen säädösmuutos on päätetty jättää pois tästä esityksestä lausuntokierroksen jälkeen esille tulleiden uusien valmistelua vaativien säätelytarpeiden vuoksi.

## 5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1 Lakiehdotusten perustelut

**6 §.** *Opintotuen saamisen rajoitukset.* Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi, koska aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) nimike on muutettu lailla 521/2018, joka on tullut voimaan 1.1.2019. Uusi nimike on laki aikuiskoulutusetuuksista (1276/2000).

Voimassa olevan 1 momentin 9 kohdassa säädetään, että opintotukea ei myönnetä sille, joka saa kansaneläkelain taikka työntekijän eläkelain tai sen 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien mukaista työttömyyseläkettä tai saa eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain (39/2005) mukaista eläketukea. Esityksessä ehdotetaan, että tästä säätelystä luovutaan, koska kyseisiä eläkkeitä ei enää myönnetä. Kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin eläketukilain (1531/2016) mukainen eläketuki estäväksi etuudeksi. Eläketuella turvataan tuen piiriin kuuluvien henkilöiden toimeentuloa ennen heidän siirtymistään vanhuuseläkkeelle. Eläketuki on takuueläkkeen suuruinen, joten on perustelua, että se on opintotuen estävä etuus.

Voimassa olevan 1 momentin 12 kohdan mukaan opintotukea ei myönnetä sille, joka saa täyttää ansionmenetykskorvausta liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilasvammalain (404/1948) tai sotilastapaturmalain (1211/1990) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Momentin 12 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annettu laki (1521/2016) ja samalla poistettavaksi sotilastapaturmalaki (1211/1990), joka on kumottu lailla sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetulla lailla (1521/2016).

**7 b §.** *Tukikuukauden käyttäminen.* Voimassa olevassa 7 b §:ssä säädetään, että tukikuukausi katsotaan käytetyksi, kun tukikuukauden opintoraha tai asumislisä on maksettu. Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden toukokuun loppuun mennessä, tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi. Vapaaehtoisesti takaisinmaksettu opintoraha ja asumislisä myönnetään uudelleen 23 §:n mukaista hakuaikaa noudattaen. Pykälän 3 momentin mukaan takaisinperintä ei palauta tukikuukautta uudelleen käytettäväksi, ellei takaisinperintä aiheudu virheellisestä maksatuksesta tai 6 §:ssä tarkoitetun etuuden takautuvasta maksatuksesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pykälän 2 momenttia. Ehdotuksen mukaan tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi, jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana valtioneuvoston asetuksella säädettävään määräaikaan mennessä. Vapaaehtoisesti takaisinmaksettu opintoraha ja asumislisä myönnetään uudelleen 23 §:n mukaista hakuaikaa noudattaen.

Opintotuen palauttamisen aikataulu on ollut sidoksissa verotuksen aikatauluun. Verotuksen toimeenpanon aikataulu on aikaistumassa ja voi muuttua vuosittain. Momentissa ei siten enää mainittaisi takaisinmaksun määräaikaa, koska vapaaehtoisen palautuksen määräajasta olisi tarkoituksenmukaisempaa säätää asetuksessa.

**11 §.** *Opintorahan määrä.* Voimassa olevassa 11 §:ssä säädetään opintorahan määrästä. Voimassa olevan pykälän 1 ja 2 momentissa olevat euromäärät jäisivät lakiin lukuun ottamatta 1

momentin 3 kohdan euromäärää. Ehdotetun 1 momentin 3 kohdan mukaan opintorahan määrä kuukaudessa on 12 §:n mukaisesti opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle 250,28 euroa lisättyä 6 momentissa säädetyllä huoltajakorotuksella. Opintorahan määrä kuukaudessa olisi tällöin opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle 350,28 euroa 1.1.2020—31.7.2020. Opintorahan määrä olisi 1.8.2020 alkaen huoltajakorotukseen oikeutetuilla opiskelijoilla 353,75 euroa kuukaudessa, kun myös huoltajakorotuksen määrää korotettaisiin indeksillä.

Pykälän 2—5 ja 7 momentteihin ei ehdoteta muutoksia. Pykälän 6 momentissa säädetään huoltajakorotuksen määrästä. Esityksen mukaan huoltajakorotuksen määrää korotettaisiin 25 eurolla. Lisäksi momentin sanamuotoa muutettaisiin 1 momentin 3 kohtaan ehdotettavan muutoksen vuoksi. Ehdotetun uuden 6 momentin mukaan opintorahan huoltajakorotuksen määrä olisi 100 euroa kuukaudessa.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 momentti, jonka mukaan edellä 1 ja 2 momentissa säädettyä opintorahan määrää, 6 momentissa säädettyä opintorahan huoltajakorotuksen määrää ja 7 momentissa säädettyä oppimateriaalilisän määrää tarkistettaisiin kunkin lukuvuoden alusta lukien noudattaen, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Euromäärät pyörästettäisiin lähimpään senttiin.

Opiskelijoille myönnettäisiin lukuvuosittain lain voimaantulosta lukien kansaneläkeindeksillä tarkistetut opintorahat. Kansaneläkeindeksistä annetun lain mukainen kansaneläkeindeksi seuraa elinkustannusindeksiä, jonka Tilastokeskus laskee keskeisten hyödykkeiden hintatietojen perusteella. Kansaneläkeindeksin pisteluku seuraavalle vuodelle lasketaan jakamalla kuluvan vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien (heinä-, elo- ja syyskuun) elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla 1,2065.

**14 §. Asumislisä.** Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa. Voimassa olevan 2 momentin mukaan asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa, asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa, saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessä taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Voimassa olevan pykälän 4 momentissa säädetään lisäksi, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen. Ehdotuksen mukaan tästä 4 momentin mukaisesta säätelystä luovuttaisiin, koska vuokratasossa ei Suomen ja säätelyn piiriin kuuluvien maiden välillä enää ole niin suuria eroja. Muutoksen myötä järjestelmä yksinkertaistuisi ja ulkomailla opiskelevien opintotuen määrä yhtenäistyisi. Ehdotettu pykälä vastaisi muilta osin voimassa olevaa lakia.

**15 d §.** *Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö. Ehdotettu jousto turvaisi nykyistä yhdenvertaisemmat edellytykset opintolainahyvitykseen silloin, kun tutkinnon suorittamisaika pitenee ulkomaisen korkeakoulun tutkinnon myöntämismenettelyn ja lukukausikäsitteen vuoksi. Voimassa olevan pykälän 4 momentti siirtyisi 5 momentiksi. Ehdotettu pykälä vastaisi muilta osin voimassa olevaa lakia.

**17 §.** *Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintorahaan ja asumislisään.* Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana. Palauttamisen määräajasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa olevan säännöksen mukaan opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden toukokuun loppuun mennessä. Palauttamisen aikataulu on ollut sidoksissa verotuksen aikatauluun. Verotuksen toimeenpanon aikataulu on aikaistumassa, joten opintotukilain nykyistä säännöstä on muutettava. Vapaaehtoisen palautuksen määräajasta olisi tarkoituksenmukaisempaa säätää asetuksessa, koska verotuksen aikataulu voi muuttua vuosittain. Asetuksessa säädettäisiin, että liikaa maksettu tuki olisi palautettava huhtikuun loppuun mennessä. Tarkoitus on, että muutos tulisi voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2020, jolloin muutos koskisi ensimmäisen kerran tukivuonna 2019 liikaa maksetun tuen palauttamista.

## **2 Tarkemmat säännökset ja määräykset**

Ehdotetun opintotukilain 14 §:n mukaan luovuttaisiin säätelystä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen. Opintotuesta annetusta valtioneuvoston asetuksesta kumottaisiin 6 §, jossa säädetään nykyisin asumislisän määrä eräissä maissa. Asetuksen 6 § mukaisesti asumislisän määrä on pienempi ns. alhaisen vuokratason maissa. Asetuksen 1 momentissa mainitut maat ovat itäisen Euroopan maita. Asetuksen 2 momentin mukaan asumislisä voidaan kuitenkin maksaa suurempana, jos asiakas osoittaa maksavansa korkeampaa vuokraa. Muutoksen myötä asumislisän määrä olisi sama kaikilla ulkomailla opiskelevilla.

Ehdotetun opintotukilain 7 b §:n 2 momentin mukaan tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi, jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana valtioneuvoston asetuksella säädettyyn määräaikaan mennessä. Myös ehdotetun 17 §:n 4 momentin mukaan opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana valtioneuvoston asetuksessa säädettyyn määräaikaan mennessä. Valtioneuvoston asetus annettaisiin mahdollisimman pian lain vahvistamisen jälkeen, ja sitä sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelle 2019 myönnettyjen opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisiin palautuksiin. Tarkoitus on, että asetuksessa säädettäisiin, että liikaa maksettu opintoraha ja asumislisä olisi palautettava tukivuotta seuraavan kalenterivuoden huhtikuun loppuun mennessä.

### 3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Lain 11 §:n 8 momentti ehdotetaan tulevaksi voimaan kuitenkin 1 päivänä elokuuta 2020. Lain 11 §:ssä säädetty opintorahan määrät vastaavat vuodelle 2019 vahvistettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) tarkoitettua pistelukua. Ensimmäinen 11 §:n 8 momentissa tarkoitettu kansaneläkeindeksistä annetun lain mukainen tarkistus tehdään 1 päivänä elokuuta 2020.

Lain 7 b §:n 2 momentti ja 17 §:n 4 momentti tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, jolloin säännöstä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelle 2019 myönnettyjen opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisiiin palautuksiin.

### 4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa iän, alkuperän tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opintotuella turvataan osaltaan perustuslain 16 §:ssä säädettyjä sivistyksellisiä oikeuksia.

Opintorahan indeksisidonnaisuudella ja huoltajakorotuksen korottamisella edistetään perustuslain 16 §:n tavoitteita. Opintorahan huoltajakorotuksen määrän korottamisen tarkoituksena on erityisesti parantaa lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä opiskeluun, mikä myös edistää osaltaan perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyjä tavoitteita. Sen mukaan julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotettuun lakiin ei sisälly sellaisia perusoikeuksien rajoituksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

## Laki

### opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* opintotukilain (65/1994) 6 §:n 1 momentin 2, 9 ja 12 kohta, 7 b §:n 2 momentti, 11, 14 ja 15 d § sekä 17 §:n 4 momentti,  
sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 1 momentin 2 ja 9 kohta laissa 792/2007 ja 12 kohta laissa 886/2015, 7 b §:n 2 momentti ja 17 §:n 4 momentti laissa 297/2012, 11 § laissa 1169/2018, 14 § laissa 481/2017 sekä 15 d § laeissa 1243/2013 ja 1169/2018, seuraavasti:

#### 6 §

##### *Opintotuen saamisen rajoitukset*

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

2) saa aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea;

9) saa eläketukilain (1531/2016) mukaista eläketukea;

12) saa täyttä ansionmenetykskorvausta liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilasvammalain (404/1948) tai sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

#### 7 b §

##### *Tukikuukauden käyttäminen*

Tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi, jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana valtioneuvoston asetuksella säädettävään määräaikaan mennessä. Vapaaehtoisesti takaisinmaksettu opintoraha ja asumislisä myönnetään uudelleen 23 §:n mukaista hakuaikaa noudattaen.

#### 11 §

##### *Opintorahan määrä*

Opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 38,66 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 81,39 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias, sekä 250,28 euroa, kun opiskelija on avioliitossa tai täyttänyt 18 vuotta;

3) 12 §:n mukaisesti opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle 250,28 euroa lisättyinä 6 momentissa säädetyllä huoltajakorotuksella.

Jos opiskelijan vanhempien veronalaisten ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 21 800 euroa vuodessa, korotetaan 1 momentissa säädettyä opintorahan määrää seuraavasti:

- 1) 38,66 euron opintorahaa enintään 59,01 eurolla;
- 2) 81,39 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla;
- 3) 101,74 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla.

Edellä 2 momentissa säädetty korotus pienenee jokaista tuloajan ylittävää täyttä 2 180:tä euroa kohden 10 prosenttiyksikköä. Korotusta ei makseta, jos 2 momentissa tarkoitettujen tulojen yhteismäärä ylittää 41 100 euroa.

Opiskelija on oikeutettu määrältään samaan opintorahaan kuin vanhempansa luona asuva opiskelija, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto.

Oikeus korkeampaan opintorahaan iän perusteella alkaa sen kuukauden alusta, jona tuensaaja täyttää säädetyt iän.

Opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 100 euroa kuukaudessa.

Edellä 2 momentin 1 ja 3 kohdan mukaisia korotettuja opintorahoja voidaan korottaa oppimateriaalillisella, jonka määrä on 46,80 euroa kuukaudessa.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädettyä opintorahan määrää, 6 momentissa säädettyä opintorahan huoltajakorotuksen määrää ja 7 momentissa säädettyä oppimateriaalilisan määrää tarkistetaan kunkin lukuvuoden alusta lukien noudattaen, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Euromäärät pyöristetään lähimpään senttiin.

#### 14 §

##### *Asumislisä*

Asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

1) asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa;

2) asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa;

3) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

#### 15 d §

##### *Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä*

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos lainansaaja on mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuna aikana:

1) ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta;

2) saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä; tai

3) saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.

Edellä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella.

Jos 1 momentissa tarkoitettu olosuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää, opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään yhdellä lukukaudella. Yhden lukukauden aikana huomioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso

Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentävien seikkojen huomioon ottamisesta.

## 17 §

### *Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintorahaan ja asumislisään*

---

Opiskelijan tulee huolehtia siitä, että vuositulo ei ylitä vapaata tuloa. Opiskelija voi säädellä vapaata tuloaan hakemalla opintotukea vain osalle opiskelukuukausista, peruuttamalla jo myönnetyn opintotuen halutuilta kuukausilta tai palauttamalla jo maksettujen tukikuukausien opintorahan ja asumislisän. Opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana. Palauttamisen määräajasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 11 §:n 8 momentti tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä elokuuta 2020. Lain 11 §:ssä säädettyt opintorahan määrät vastaavat vuodelle 2019 vahvistettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa tarkoitettua pistelukua. Ensimmäinen 11 §:n 8 momentissa tarkoitettu kansaneläkeindeksistä annetun lain mukainen korotus tehdään 1 päivänä elokuuta 2020.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 2019

**Pääministeri**

**Antti Rinne**

Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen



## Laki

### opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* opintotukilain (65/1994) 6 §:n 1 momentin 2, 9 ja 12 kohta, 7 b §:n 2 momentti, 11, 14 ja 15 d § sekä 17 §:n 4 momentti,  
sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 1 momentin 2 ja 9 kohta laissa 792/2007 ja 12 kohta laissa 886/2015, 7 b §:n 2 momentti ja 17 §:n 4 momentti laissa 297/2012, 11 § laissa 1169/2018, 14 § laissa 481/2017 sekä 15 d § laeissa 1243/2013 ja 1169/2018, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

6 §

6 §

*Opintotuen saamisen rajoitukset*

*Opintotuen saamisen rajoitukset*

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

2) saa aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea;

2) saa *aikuiskoulutusetuuksista* annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea;

9) saa kansaneläkelain taikka työntekijän eläkelain tai sen 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien mukaista työttömyyseläkettä tai saa eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain (39/2005) mukaista eläketukea;

9) saa *eläketukilain (1531/2016)* mukaista eläketukea;

12) saa täyttä ansionmenetykskorvausta liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilasvammalain (404/1948) tai sotilastapaturmalain (1211/1990) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

12) saa täyttä ansionmenetykskorvausta liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilasvammalain (404/1948) tai *sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016)* kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

7 b §

*Tukikuukauden käyttäminen*

Jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden toukuun loppuun mennessä, tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi. Vapaaehtoisesti takaisinmaksettu opintoraha ja asumislisä myönnetään uudelleen 23 §:n mukaista haku-aikaa noudattaen.

11 §

*Opintorahan määrä*

Opintorahan määrä kuukaudessa on:

- 1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 38,66 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 81,39 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;
- 2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias, sekä 250,28 euroa, kun opiskelija on avioliitossa tai täyttänyt 18 vuotta;
- 3) 12 §:n mukaisesti opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle 325,28 euroa.

Jos opiskelijan vanhempien veronalaisten ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 21 800 euroa vuodessa, korotetaan 1 momentissa säädettyä opintorahan määrää seuraavasti:

- 1) 38,66 euron opintorahaa enintään 59,01 eurolla;
- 2) 81,39 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla;
- 3) 101,74 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla.

Edellä 2 momentissa säädetty korotus pienenee jokaista tulorajan ylittävää täyttä 2 180:tä euroa kohden 10 prosenttiyksikköä.

7 b §

*Tukikuukauden käyttäminen*

*Tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi, jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana valtioneuvoston asetuksella säädettävään määräaikaan mennessä. Vapaaehtoisesti takaisinmaksettu opintoraha ja asumislisä myönnetään uudelleen 23 §:n mukaista haku-aikaa noudattaen.*

11 §

*Opintorahan määrä*

Opintorahan määrä kuukaudessa on:

- 1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 38,66 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 81,39 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;
- 2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias, sekä 250,28 euroa, kun opiskelija on avioliitossa tai täyttänyt 18 vuotta;
- 3) 12 §:n mukaisesti opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle 250,28 euroa lisättynä 6 momentissa säädetyllä opintorahan huoltajakorotuksella.

Jos opiskelijan vanhempien veronalaisten ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 21 800 euroa vuodessa, korotetaan 1 momentissa säädettyä opintorahan määrää seuraavasti:

- 1) 38,66 euron opintorahaa enintään 59,01 eurolla;
- 2) 81,39 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla;
- 3) 101,74 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla.

Edellä 2 momentissa säädetty korotus pienenee jokaista tulorajan ylittävää täyttä 2 180:tä euroa kohden 10 prosenttiyksikköä.

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

Korotusta ei makseta, jos 2 momentissa tarkoitettujen tulojen yhteismäärä ylittää 41 100 euroa.

Opiskelija on oikeutettu määrältään samaan opintorahaan kuin vanhempansa luona asuva opiskelija, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto.

Oikeus korkeampaan opintorahaan iän perusteella alkaa sen kuukauden alusta, jona tuensaaja täyttää säädetyt iän.

Edellä 1 momentin 3 kohdan mukaiseen opintorahaan sisältyy huoltajakorotus, jonka määrä on 75 euroa kuukaudessa.

Edellä 2 momentin 1 ja 3 kohdan mukaisia korotettuja opintorahoja voidaan korottaa oppimateriaalillisella, jonka määrä on 46,80 euroa kuukaudessa.

Korotusta ei makseta, jos 2 momentissa tarkoitettujen tulojen yhteismäärä ylittää 41 100 euroa.

Opiskelija on oikeutettu määrältään samaan opintorahaan kuin vanhempansa luona asuva opiskelija, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto.

Oikeus korkeampaan opintorahaan iän perusteella alkaa sen kuukauden alusta, jona tuensaaja täyttää säädetyt iän.

*Opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 100 euroa kuukaudessa.*

Edellä 2 momentin 1 ja 3 kohdan mukaisia korotettuja opintorahoja voidaan korottaa oppimateriaalillisella, jonka määrä on 46,80 euroa kuukaudessa.

*Edellä 1 ja 2 momentissa säädettyä opintorahan määrää, 6 momentissa säädettyä opintorahan huoltajakorotuksen määrää ja 7 momentissa säädettyä oppimateriaalilisen määrää tarkistetaan kunkin lukuvuoden alusta lukien noudattaen, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Euro-määrät pyöristetään lähimpään senttiin.*

14 §

*Asumislisä*

Asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

- 1) asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa;
- 2) asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa;
- 3) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

14 §

*Asumislisä*

Asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

- 1) asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa;
- 2) asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa;
- 3) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

*Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.*

15 d §

*Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä*

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos lainansaaja on mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuna aikana:

1) ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta;

2) saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä; tai

3) saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.

Edellä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella.

Jos 1 momentissa tarkoitettu olosuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää, opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään yhdellä lukukaudella. Yhden lukukauden aikana huomioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso.

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

15 d §

*Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä*

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos lainansaaja on mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuna aikana:

1) ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta;

2) saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä; tai

3) saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.

Edellä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella.

Jos 1 momentissa tarkoitettu olosuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää, opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään yhdellä lukukaudella. Yhden lukukauden aikana huomioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso.

*Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tut-*

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentävien seikkojen huomioon ottamisesta.

17 §

*Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintorahaan ja asumislisään*

Opiskelijan tulee huolehtia siitä, että vuositulo ei ylitä vapaata tuloa. Opiskelija voi säännöllä vapaata tuloaan hakemalla opintotukea vain osalle opiskelukuukausista, peruuttamalla jo myönnetyn opintotuen halutuilta kuukausilta tai palauttamalla jo maksettujen tukikuukausien opintorahan ja asumislisän. Opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden toukokuun loppuun mennessä.

*kinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava luku-kauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentävien seikkojen huomioon ottamisesta.

17 §

*Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintorahaan ja asumislisään*

Opiskelijan tulee huolehtia siitä, että vuositulo ei ylitä vapaata tuloa. Opiskelija voi säännöllä vapaata tuloaan hakemalla opintotukea vain osalle opiskelukuukausista, peruuttamalla jo myönnetyn opintotuen halutuilta kuukausilta tai palauttamalla jo maksettujen tukikuukausien opintorahan ja asumislisän. Opintoraha ja asumislisä on palautettava vapaan tulon korottamiseksi tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana. *Palauttamisen määräajasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .Lain 11 §:n 8 momentti tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä elokuuta 2020.*

*Lain 11 §:ssä säädettyt opintorahan määrät vastaavat vuodelle 2019 vahvistettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa tarkoitettua pistelukua. Ensimmäinen 11 §:n 8 momentissa tarkoitettu kansaneläkeindeksistä annetun lain mukainen korotus tehdään 1 päivänä elokuuta 2020.*